

ОПАСНОСТ ОД ЗАОСТАЛИХ
НЕЕКСПЛОДИРАНИХ
УБОЈНИХ
СРЕДСТАВА

Рат ПРОТИВ ОСТАТАКА РАТА

Чак и деценијама после ратова Србија се и даље бори са заосталим неексплодираним убојним средствима. „Притајене убице”, скривене неколико метара под земљом и данас, годинама после сукоба у којима су посејане, вребају жртве. Било да је реч о заосталим авио-бомбама из Другог светског рата или о софистицираним ракетама из 1999. године, демонтирање и уклањање захтева врхунску обученост и спретност пиротехничара, чији позив неретко подразумева и трагедије.

Двадесети век обележила су два светска рата, која су остала упамћена по броју жртава и разарању градова. Србија је, нажалост, оба пута била у средишту ратног вихора. За само 100 година бомбардована је четири пута, у више десетина наврата, а тоне бомби које су посуте по нашој земљи однеле су хиљаде живота. Неке од њих, које нису експлодирале и данас вребају своје жртве.

Највећи број заосталих неексплодираних убојних средстава – НУС, налази се на некадашњим поприштима великих борби. После Првог светског рата најугроженија су биле западна Србија, Цер и колубарски басен. После Другог светског рата, у ком је готово цела земља била бојиште, приоритет је био разминирати копнене и пловне саобраћајнице.

Историја писана бомбама

– Највећи број мина Немци су оставили на Дунаву и Сави, али и у Јадранском мору, па је пет година после Другог светског рата Југославија уз подршку совјетске флотиле радила на разминирању речних и поморских саобраћајница

– каже историчар доктор Бојан Димитријевић, истичући да је наменска индустрија Немачке у праскозорје Другог светског рата била на, за то време, високом нивоу, те да је авијација Трећег рајха на Србију бацала авио-бомбе различитог калибра, дејства и тонаже. Он подсећа да је и савезничко бомбардовање из 1944. године оставило једнак, ако не и већи број НУС-а на територији наше земље.

Према подацима које је у својој књизи „Агресија НАТО“ изнео некадашњи командант Ратног ваздухопловства и противваздушне одбране генерал-пуковник Спасоје Смиљанић, на територију Југославије за 78 дана бомбардовања изведено је око 2.300 напада, при чему је лансирано око 415.000 пројектила различите врсте, с око 22.000 тона убојног терета. Касетним бомбама дејствовано је на 1.072 локације, с око 350.000 пројектила, док је по неким проценама испалењено око 50.000 граната (око 15 тона) с осиромашеним уранијумом. Све оно што, из било којих разлога, није експлодирало у додиру с тлом, већ је завршило неколико метара под земљом, чека тренутак људске непажње или немара како бисмо и у миру имали жртве минулих ратова.

– После бомбардовања из 1999. године најважније је било очистити локације које су гађане осиромашеним уранијумом, док се чишћење осталих локација, које су

биле циљеви ваздушне кампање, одвијало сукцесивно, како се јављала потреба да се неки објекти ставе „у функцију“, тако су и уклањана НУС – објашњава Димитријевић и додаје да је највећи део тог посла обављен две године после потоњег рата. Он напомиње да је НАТО користио софистицирану технологију, па је прецизност при гађању жељених циљева, војних или стратешких, била далеко већа. Касније, када је Алијанса доставила детаљан план гађаних локација, било је једноставније утврдити има ли заосталих НУС. Насупрот томе, у Другом светском рату, наводи Димитријевић, прецизност у бомбардовању није била ничија јача страна, а савезници су 1944. године чак користили и „тепих“ бомбардовање над Београдом, када су се бомбе стихијски, без јасно дефинисаног циља падале на престоницу, јер су савезници, када лоши метеоролошки услови нису дозвољавали да гађају Мађарску и Румунију, усмеравали флоту ка Београду, као резервном циљу. Димитријевић истиче да је тешко, готово немогуће, утврдити број бачених бомби на територију наше земље у Првом и Другом светском рату.

Хазардерски позив

Данас, цео век пошто су прве бомбе пале на нашу земљу, Србија се бори с пошастима које је рат иза себе оставио. Минска поља, неексплодирани бомбе и ракете сурова су стварност и свакодневица Одељења за НУС при МУП-у. Ови момци, готово сваки од 365 дана у години проводе на терену отклањајући потенцијалне ризике које су нам непријатељи из прошлости оставили. Колико су спретни и стручни у послу који раде најбоље говоре њихови резултати. За пет година, колико постоје у оквиру МУП-а, уништили су 200.061 комад НУС-а, а количине уништене стрељачке муниције и упаљача давно су престали да броје. За то време нису имали ниједну несрећу. Заслуге приписују константној усредсређености, али и свести да у њиховом послу живот виси о концу. Управо зато пиротехничар у глави мора поседовати позамашну „колекцију“ пројектила, јер су знање и стално усавршавање неизоставни део посла. Будући деминер мора бити свестан ризика и последица тренутка непажње и стога сваки курс за оперативни рад почиње приказивањем језивих снимака мртвих и осакаћених пиротехничара. Ко „преживи“ улазни тест, годинама учи уз искусније колеге посао на терену. Од 2010. године у Управи за цивилну заштиту Сектора за ванредне ситуације МУП-а Србије постоји одељење коме је специјалност демонтирање и уништавање неексплодираних убојних средстава. Људи који данас чине то одељење разврстани су у три тима која се налазе ван седишта (Ниш, Крагујевац и Нови Сад) и Одељење за НУС које је стационирано у Београду.

– Када се екипа упућује на терен формира се тим, зависно од сложености или обима задатка. Неретко, када ситуација тако захтева, тим чине сви запослени у Одељењу. Такав случај био је чишћење аеродрома „Поникве“. Али генерално, под тимом се подразумева пар, вођа тима и члан – прича начелник Управе за цивилну заштиту Братислав Ранчић, чији људи са задатка на задатак на точковима годи-

ДУНАВСКИ ВИЛЕЊАК

Услед надирања Црвене армије, немачке трупе су у лето 1944. године одлучиле да изврше пробој са око 200 патролних чамаца, санитарских бродова до Београда, а уз пратњу борбене групе на јужној обали Дунава и 92. моторизоване гренадирске бригаде с румунске стране. У неуспелом покушају повлачења, Немачка је имала велике губитке, те је по уласку у Ђердапску клисуру донета одлука да се флота потпи, јер су Совјети стигли до Дунава. Потапање је завршено 7. септембра код Прахова и 14. и 16/17. септембра код Брзе Паланке. Рониоци су током извиђања утврдили да под мутним водама Дунава леже 23 брода немачке флоте, од којих су четири и данас наоружана противбродским минама. Потопљена флота Трећег рајха налази се на релативно малој дубина и отежава пловидбу тим делом Дунава у периоду ниског водостаја.

ОБЈЕКТИ ИЗ МАСТЕР ПЛАНА

– На основу података прикупљених извиђањима и претрагама локација, као и информацијама о гађаним војним комплексима, дошли смо до података да је око 40 војних комплекса који се налазе у Мастер плану загађено неексплодираним убојним средствима. Свим правним и физичким лицима заинтересованим за куповину војних комплекса у Мастер плану, Министарство одбране и Војска Србије достављају расположиве податке о загађености неексплодираним убојним средствима ради предузимања прописаних мера безбедности и заштите људи и имовине и спречавања настанка ванредних догађаја – каже потпуковник Арбутина.

шње знају да превале и по 40.000 километара. Иако у овом тренутку раде у Бору, Врању и Параћину, ванредни задаци „искачу“ сваки други дан.

Систематизација радних места предвиђа да посао пиротехнолога могу обављати људи са завршеном Војном академијом техничког смера (специјалности убојна средства) или са завршеним техничким факултетом одговарајућег усмерења. На месту са средњом стручном спремом углавном се налазе заставници Војске Србије, који су завршили средње стручне војне школе, па су за занат којим се баве и те како потковани. Иако их има мало, свега девет, успевају да одраде посао. Ипак, много би им значило када би били потпуно формацијски попуњени, јер недостатак од пет људи с великом муком надомешћују. У попуни им основни проблем представља проналазак обученог кадра, спремног да се готово првог радног дана ухвати у коштац с послом.

Знање чува главу

– Школа је само један, можда „мањи“ услов. Остали су обуке и курсеви. У МУП-у постоје два курса, док се за део обуке људи шаљу „преко границе“, најчешће у Хрватску. По међународним стандардима постоје четири нивоа EOD курсева (Explosive Ordinance Disposal – уклањање експлозивних направа) и сви наши људи су завршили прва два, а неки и четири нивоа – каже шеф Одсека за оперативне послове НУС-а Михаило Маринковић и додаје да је већина запослених ишла само на испит, а не и на цео курс, јер је реч у стручњацима који знањем и искуством могу да парирају предавачима. Први ниво, који траје месец дана, подразумева оспособљавање човека за посао пиротехничара, а сваки следећи је специјализованији и посвећен одређеним сегментима, најчешће конструкцији пројектила и упаљача. Виши курсеви намењени су будућим руководиоцима и имају изражен менаџерски карактер. У Одељењу за НУС труде се да између сваког курса направе паузу од минимум годину како би пиротехничар имао времена да „испече занат“ и на терену. Маринковић истиче да је мало људи у овом послу, па се не исплати организовати курсеви у нашој

земљи. Он напомиње да је Хрватска, која има далеко већи проблем с НУС-ом, посебно с минским пољима, формирала Центар за размирирање у коме је развила Центар за тестирање, развој и обуку (ЦТРО), који је задужен за усавршавање кадра. Осим нас, едукационе ресурсе Хрватске користе и многе друге земље, не само у региону, већ и у свету.

Свакодневни технолошки напредак у области наоружања под будним оком је наших деминера. На срећу, корак са усавршавањем оружја и муниције држи и опрема намењена пиротехничарима. За разлику од периода од пре неколико деценија, када су пиротехничари на себи носили заштитну опрему тешку невероватних 30 килограма, која их је ограничавала у раду али и времену које су могли да проведу „на бомби“, данас имају опрему с истим степеном заштите само лакшу и комотнију.

– У светском смо врху када је реч о заштитној опреми коју користимо за рад. Шлем с визиром, заштитни прслук, заштитне панталоне и ципеле користимо увек. Изузетак су НУС велике разорне моћи. Када радимо на авио-бомби, можемо да ставимо само качкет на главу, јер ако нешто крене по злу, нема те опреме која би нас спасила – објашњава опасност пиротехничарског позива начелник Одељења за НУС Срећко Гавриловић, потпуковник Војске Србије, који је спајањем 2010. постао саставни део МУП-овог одреда за НУС. Он истиче да је у послу којим се бави једино сигурно да ништа није сигурно. Свако ново средство нови је изазов коме мора да се приступи с једнаком пажњом, посвећеношћу и опрезношћу, независно од његове тежине и величине. Гавриловић напомиње да су припадници његовог одељења сведоци широке лепезе пројектила који су се у веку за нама користили и, на несрећу, своје коначно одредиште добили под тлом Србије. Он и његове колеге на терену сусрећу се са „сувенирима“ чак и из балканских ратова, Првог и Другог светског рата. Посао којим се баве намеће им закључак да некадашњим конструкторима, нарочито при изради упаљача, машта није недостајала. Додатну муку нашим деминерима ствара корозија, али и чињеница да је средство провело толике године под земљом, што је утицало на његову појачану осетљивост, али не и на убојност. Спремни су да очекују неочекивано јер и данас, 50 или 70

година после, неексплодирана убојна средства ефикасна су у испуњењу свог задатка – убијања.

Без права на грешку

Време као димензија за пиротехничаре не постоји. Свесни да је у њиховим рукама чудовиште пројектовано да убије, па посао обављају полако, јер у њиховој струци нема другог покушаја. Хладна глава и челични живци потребни су нарочито у уклањању упаљача, јер је то најризичнији део посла.

– Највећи проблем за деминера је процена стања упаљача. Ту никаква литература не помаже, јер процес армирања упаљача и његове конструкцијске елементе, оно што у књигама пише, ми већ знамо. Проблем је што не можемо да видимо унутрашњост и до које је фазе армирање дошло – прича Гавриловић и каже да се тада вођа тима ослања на знање и искуство. Такође објашњава да је правило број један у њиховом послу да на бомби не могу истовремено радити два или више човека, већ само један и то одређен период после чега га смењује следећи. Концентрација при овом послу мора бити стопроцентна, јер грешка кошта живота. Други члан екипе који чека своју „ротацију“ на бомби асистира, док остали преко радио-везе у централи претражују базу података пројектила и упаљача на основу информација с терена.

Неексплодирана убојна средства најчешће проналазе грађани приликом извођења грађевинских и пољских радова. После пријаве, процењује се ситуација, даје се приоритет задатку и тим Одељења за НУС излази на терен.

– Припрема почиње у канцеларији. Организује се тим, узимају се потребна средства за рад на терену, а општина на чијој се територији налази НУС обезбеђује ватрогасни тим, хитну помоћ и потребан број полицајаца као физичко обезбеђење. Наш тим на лицу места идентификује, процењује стање и доноси одлуку. Најбољи и најбезбеднији начин за неутралисање НУС-а јесте њено уништавање на месту где су пронађена, али то у највећем броју случајева није могуће из више разлога – каже начелник Одељења за НУС, истичући да се у том случају бомба разоружава и транспортује, најчешће на војне полигоне, где се уништава.

Највише муке, осим бомбе у Будимској улици, пиротехничарима из МУП-а задала је авио-бомба типа BLU-109,

наоружана задњим упаљачем типа FMU-143, која је пробрила горњи свод резервоара за гориво на аеродрому „Пони-кве“. Пробивши земни насип и армирани бетон, бомба је срушила један од носећих армиранобетонских стубова, пробрила дно резервоара и целом дужином завршила у земљишту испод резервоара, на дубини од 11 метара. Од бомбе дугачке два метра, вирило је из земље свега 20 сантиметара задњег дела у коме се и налазио упаљач. Евакуисано је становништво у пречнику од једног километра, а затим је упаљач уклоњен употребом ручног алата, након чега је спакован у панцирно ћебе и ужетом извучен кроз отвор на резервоару. После разоружавања авио-бомбе, било је неопходно уклонити арматуре и бетонске елементе резервоара како би се бомба извукла на површину, за шта је требало готово месец дана. У претходно припремљеној фугаси, на дубини од два метра, уништена је авио-бомба од 240 килограма експлозива.

Жуте убице

Највећа разарања десила су се током бомбардовања 1999. године, када је за 78 дана на територију Србије бачено више хиљада најсавременијих пројектила. Ипак, нека од тих софистицираних средстава заказала су негде на путу до коначног одређишта. Са прилично великом сигурношћу гађани су стратешки, пре свега војни циљеви, те се на територијама које су под војском налази већи део неексплодираних УБС-а. У првим годинама после бомбардовања, Војска и МУП радили су „пуним паром“ на рашчишћавању најугроженијих територија. И данас, 16 година касније, Војска уклања трагове последњег рата, а на пословима и задацима проналажења, деактивирања и уништавања неексплодираних УБС у Војсци Србије баве се обучене и стручне пиротехничке екипа Управе за логистику Генералштаба, Команде РВ и ПВО

и Команде Копнене војске, а 2014. године за исте намене формирана је нова јединица величине вода, у саставу Копнене војске, која је размештена у гарнизону Прокупље.

– Најкритичније и најризичније војне локације су аеродроми, складишта и магацини који су бомбардовани током 1999. године или су загађени експлозијом складишта и магацина. У војним комплексима најчешће се налази на касетне бомбе типа „BLU 97“ и „BLU 97 А/Б“, авио-бомбе типа „BGL-1000 Матра“ и „Мк-84“, каже начелник Одсека за уређење и припрему територије Управе за оперативне послове Генералштаба Војске Србије потпуковник Марио Арбутина, додајући да се у раду на терену неретко налази и на неексплодирана УБС која се налазе у наоружању наше војске (ручне одбрамбене бомбе, мине, гранате, разни упаљачи и слична убојна средства заостала експлозијом војних складишта и магацина).

Техничар за ваздухопловно наоружање – пиротехничар за обезбеђење ваздухопловних гађања заставник Слободан Милачић из 204. ваздухопловне бригаде постаје, када се за то укаже потреба, вођа пиротехничког тима РВ и ПВО.

– Екипа пиротехничара је у саставу РВ и ПВО и не постоји као стална формација већ се формира на основу наређења по указаној потреби. За овај посао из нашег састава тренутно је оспособљено шест подофицира и један официр. Тројица подофицира постављена су на формацијска места пиротехничара за обезбеђење ваздухопловних гађања а тројица су руковоци УБС-а – каже заставник који је се бори с неексплодираним УБС од последњег рата. У просеку пола године проведе

КАСЕТНА МУНИЦИЈА

Током бомбардовања 1999. године НАТО је деловао касетним бомбама по више стотина локација у 16 општина у Србији, не рачунајући општине на Косову и Метохији (Град Ниш – општина Медијана и општина Црвени крст, Краљево, Брус, Прешево, Бујановац, Куршумлија, Рашка, Гацин Хан, Тутин, Сјеница, Чачак, Владимирци, Кнић, Стара Пазова и Сопот). У току и непосредно после бомбардовања, полиција и војска Србије уклањале су неексплодирану касетну муницију која се налазила на површини земље, али не и неексплодирану касетну муницију која је продрла у земљу. На територији Србије касетна муниција се налази на површини од око 6.000.000 квадрата, а у складу с међународним стандардима до сада је касетна муниција очишћена с површине од 10.830.927 квадратних метара.

у раду на терену, а до сада је радио на рашчишћавању од Сомбора до Куршумлије.

Иако је реч о једном од најризичнијих послова у униформи, не постоји школовање специјално за тај позив. Основна знања стичу на курсевима, док се у добре пиротехничаре „брусе“ уз старије колеге на терену. Нажалост, наша земља је у својој бурној прошлости већ имала проблем с неексплодираним УБС, па није чудо што српска војска у својим редовима има „ризницу“ искусних пиротехнолога и пиротехничара. Сви пиротехничари имају завршен курс за средства НАТО-а, с обзиром на то да их махом срећу на терену, док заставник Милачић у радној биографији има и курс познавање и идентификацију УБС-а и међународни курс за хуманитарно чишћење минских и касетних поља.

– Код проналаaska неексплодираног УБС-а прво идентификујемо средство, извештавамо претпостављену команду о типу и врсти УБС-а, обележавамо место прона-

ПИРОТЕХНИЧАРИ НА ЗАДАТКУ

У току бомбардовања наређењем команданта Ваздухопловства формиран је одред за рашчишћавање саобраћајница и писте у оквиру аеродрома „Батајница“. Одред су чинили старешине – руковаоци ваздухопловних средстава (авио-оружари), припадници противпожарне екипе и старешине инжињерије (пионири). По завршетку бомбардовања одред је расформиран, а наређењем су формиране екипе пиротехничара за проналажење, идентификацију, деактивирање и уништавање УБС-а Алијансе. Екипе су сачињавале искључиво старешине подофицири авио-оружари, који су били стручни у домену ваздухопловних УБС-а. Посао пиротехничара обављали су поред редовних формацијских дужности. На сваком од три аеродрома (Батајница, Лађевци и Ниш) постојала је посебна екипа која је имала свој рејон одговорности.

ласка тракама и знаковима упозорења. У зависности од опасности УБС-а и заштите људства и инфраструктуре доноси се план на који начин ће се средство деактивирати или уништити. Врста и тежина задатка диктирају број људи у екипи, који може да броји од два до седам чланова – прича Милачић и објашњава да је максимално дневно напрезање пиротехничара према стандардима пет сати, што умногоме зависи и од врсте терена, загађености и метеоролошких услова.

Висок цех суровом занату

Када се нађу „један на један“ с бомбом, да би је деактивирали ослањају се на знање и искуство, а пре било ког потеза у глави разраде сваки могући сценарио. Осим вере у себе, морају имати поверења и у свој тим. Године заједничког рада, дани проведени на терену повезују тим у целину која дише као један, те међу њима постоји стопроцентно поверење које им главу чува. Али не увек.

Нажалост, Војска је у својим редовима осетила опасност коју овај посао носи. Још током агресије НАТО-а,

„жуте убице“ покосиле су прве жртве које су радиле на чишћењу терена. Пиротехничар Слађан Вучковић из Ниша, као војник, 25. априла 1999. изгубио је руке до лаката. Разнети су му десна нога, део лица и уништен слух на левом уху. Страхоте деминерског посла нешто касније исте године на својој кожи осетио је старији водник Бранислав Капетановић, који је рашчишћавајући аеродром „Дубиње“ код Сјенице од експлозије касетне бомбе остао без свих екстремитета.

Трагедија која је однела животе двојице искусних пиротехничара, старијих водника прве класе Небојше Милића из 98. и Славише Марковића из 204. ваздухопловне бригаде, десила се 2012. године на Копаонику. У потрази за неексплодираним касетним бомбама двојица врхунских професионалаца у свом послу нашла су смрт.

– Старешине које су страдале биле су искусне и поштоване у својим јединицама, а радити са њима у тиму била је свакоме част. Њихова страдања и моје шеснаест година дуго искуство у овом послу дају ми за право да кажем да агресија НАТО-а за пиротехничаре никад није ни престала – каже Милачић и појашњава да је позив којим се бави једнако ризикантан колико и хуман. Он наглашава да је за бављење овим позивом потребно много знања и искуства, али пре свега хладна глава и мирна рука, јер бомба не прашта грешку.

Војни пиротехничари с дугогодишњим искуством на терену су готово сваког дана. У овом тренутку они марљиво раде на проналажењу, деактивирању и уништавању неексплодираних УБС на батајничком аеродрому, а у току су припреме за ангажовање у касарнама „Војвода Петар Бојовић“ у Лесковцу и „Стеван Синђелић“ у Нишу. У последње три године из 17 војних комплекса уклоњено је и безбедно уништено 1.320 различитих неексплодираних убојних средстава, а међу „сувенирима“ рата доминирају касетне и авио-бомбе.

– У складу с одобреним Планом рада пиротехничких екипа за 2015. годину, приоритет је дат „чишћењу“ четири перспективна војна комплекса: аеродрому „Батајни-

ца“, касарнама „Први пешадијски пук Књаз Милош Велики“ у Врању, „Књаз Михаило“ у Нишу и „Војвода Петар Бојовић“ у Лесковцу – каже потпуковник Арбутина, додајући да је у плану пружање пиротехничког обезбеђења током грађевинских, инжењеријских и других радова, због претпоставке да су локације загађене неексплодираним убојним средствима.

Хуманитарно разминирање

Недуго после последњег бомбардовања, 2002. године формиран је Центар за разминирање, чији је примарни задатак санација системски загађених површина, најчешће минама и касетним бомбама и информисање међународне заједнице о проблемима које Србија има са заосталим НУС. Директор Центра Бранислав Јовановић истиче да је до данас познато да се велике бомбе и ракете заостале из 1999. године налазе на више од 150 локација. Осим њих, сумња се да се, након пожара и експлозија у војним магацинима (Параћин, Краљево, Врање), ван војних објеката и даље налазе разне врсте НУС-а на површини од око 14.000.000 квадратних метара.

– Када је реч о војном земљишту на коме је дошло до експлозије магацина, Центар је надлежан за све оно што

БОМБА ТЕШКА ТОНУ

Пре годину и по дана на градилишту у Будимској улици на Дорћолу радници су наишли на неексплодирану бомбу из Другог светског рата. Авио-бомба, тешка готово тону, „дремала“ је под Београдом и његовим становницима 72 године. Пуком срећом грађевинци су је уочили на време, те је нису ни на који начин оштетили или активирали. Врхунски пиротехничари Сектора за ванредне ситуације МУП-а установили су да је реч о авио-бомби немачког порекла SC-1000 калибра 660 mm. Била је једина таква пронађена на територији Србије, а до сада су само још две, у Лондону и Пољској, нађене неексплодиране што сведочи о њеној ефикасности. Након вишечасовног проучавања, пиротехничари су извадили упаљач, и „звер“ која је седам деценија спавала под Београдом пребачена је на војни полигон „Никинци“ код Сремске Митровице где је и уништена.

се нађе „ван жице“, односно ван земљишта којим управља Војска. За разминирање израђује пројекте којима конкуришемо у међународним фондовима. Донатор са списка акредитованих извођача бира фирму која ће реализовати пројекат, а донација се даје у раду, односно метрима квадратним разминираниог земљишта, а не у новцу – прича Јовановић и истиче да све фирме које се пријављују морају имати лиценциране запослене, који морају имати осигурање живота, атестирану опрему и јасно дефинисан систем рада. У зависности од фондова у којима се аплицира, површине земље и врсте средстава, за израду пројеката треба од неколико недеља до неколико месеци. До сада је Центар израдио пројекте за све системски загађене површине, али, како напомиње Јовановић, све већи проблем јесте наћи донаторе, с обзиром на то да је пажња светске јавности последњих година с Балкана преусмерена на Сирију, Украјину, Камбоџу, Лаос, Вијетнам..., а све те земље конкуришу за средства из истих фондова.

– Србија нема више проблем с класичним минским пољима. У пограничном простору с Хрватском Центар за разминирање давно је утврдио минирано подручје површине 5.906.791 квадрата на коме су биле постављене противпешадијске и противтенковске мине. Разминирање тог простора завршено је 10. новембра 2009, а пронађено је и уништено 5.139 разних врста мина – наводи Јовановић и каже да тренутно у општини Бујановац, на око 3.000.000

БЕОГРАД НА ВОДИ

Законска обавеза извођача грађевинских радова јесте и провера и уклањање заосталих НУС на простору где се планира градња. Посебно је актуелно на оним површинама где се зна да су се водиле борбе. Такав пример је и пројекат „Београд на води“. Велика је вероватноћа да у тој зони, на одређеним дубинама има НУС-а, с обзиром на то да је главна железничка станица била један од првих циљева немачке авијације 1941, а потом и савезничког бомбардовања 1945. године. У Управи за цивилну заштиту очекују да у наредном периоду највише посла буде управо уз две престоничке реке.

метара квадратних постоје групе мина састављене од противпешадијских и противтенковских мина и импровизованих минско-експлозивних средстава.

Према његовим речима, уколико динамика рада остане иста или слична, следеће године могао би бити решен проблем мина, а за три године и муке с касетном муницијом. Авио-бомбе и ракете биће актуелне и у наредним деценијама, јер Центар не може да обезбеди донације из међународних фондова за њихово уклањање, с обзиром на то да се сматрају заосталим, а не непосредним ризиком. Други проблем, који такође диктира динамику рада, јесте новац, јер уклањање авио-бомби и ракета представља скуп посао за стране фирме, а цена зависи од много фактора. Да је реч о огромним сумама, најбоље говори податак да за демонтажу једног авио-пројектила треба издвојити око 250.000 евра.

У овом тренутку у Центру су актуелна три пројекта – Параћин, Сјеница и Ниш. Припадници руско-српског одреда за хуманитарно разминирање „Етегсот деминг“ раде на разминирању локалитета Карађорђево брдо код Параћина, где је 19. октобра 2006. у магацину муниције Војске Србије дошло до експлозије у којој није било настрадалих. Три године касније, 2009, одред је почео с разминирањем и до сада је очишћено осам локација укупне површине 3.366.234 квадратних километара, с којих је уклоњено и уништено 12.187 комада неексплодираних убојних средстава. Остало је још 577.000 квадратних метара око магацина, да би се пројекат назван „Параћин 7“ у потпуности завршио. Од 5. маја ове године у месту Поповац код Ниша босанска фирма „Стоп мине“ с Пала ради на уклањању касетних мина са око 60.000 квадрата на делу земљишта непосредно уз нишки аеродром „Константин Велики“. На Сјеници се тренутно ради уклањање касетних бомби у околини аеродрома, а унутрашњост аеродрома ради Војска. Реч је о врло специфичном мочварном терену па се очекује да су касетне бомбе на већој дубини. ■

Мирјана КРСТОВИЋ
Снимио Слободан МИЛАЧИЋ
Фото-архива МУП-а